

**УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ
ПІДПРИЄМСТВ ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ (НА ПРИКЛАДІ
ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ВІННИЦЬКИЙ
ОЛІЙНО-ЖИРОВИЙ КОМБІНАТ»)**

Виконала: студентка гр. МОЗ-17 м

Петрик Вікторія Ігорівна

Керівник: доц. каф. ММЕ Благодир Л.М.

- ⌘ **Метою дослідження** є розробка науково обґрунтованих засад управління ефективністю функціонування підприємств олійно-жирової галузі України.
- ⌘ **Об'єктом дослідження** є процес управління ефективним функціонуванням переробних підприємств олійно-жирової галузі.
- ⌘ **Предметом дослідження** є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів управління ефективністю функціонування підприємств олійно-жирової галузі.

Завдання:

- уточнити трактування категорії «ефективність функціонування підприємства», її зміст і критерії в сучасних умовах господарювання на основі дослідження і узагальнення існуючих концепцій;
- проаналізувати та вдосконалити сучасні методичні підходи до оцінювання ефективності функціонування підприємства з позицій їх адекватності сучасним умовам господарювання;
- розробити методичний підхід до оцінювання ефективності функціонування підприємства;
- визначити особливості, перспективи та фактори ефективності інтеграції при виробництві і переробці насіння олійних культур.

Наукову новизну дослідження складають такі результати:

∞ удосконалено:

- методичний підхід до оцінювання ефективності підприємств олійно-жирової галузі, в основу якого, на відміну від аналогів, покладено багатокритеріальний підхід, що дозволяє враховувати сфери отримання економічного ефекту підприємства;

∞ дістали подальший розвиток:

- тлумачення категорії «ефективність функціонування підприємства», зміст і критерії якої полягають у характеристиці здатності підприємства у короткостроковому періоді досягати поставлених цілей при заданому рівні інтенсивності використання ресурсів і задовольняти очікування зацікавлених груп із врахуванням платоспроможного попиту, а також адаптуватись, розвиватись і виживати у довгостроковому періоді;
- підходи до побудови ефективного механізму агропромислової інтеграції в олійному виробництві, особливістю яких є врахування фактору якості продукції переробки, що передбачає управління якістю на всіх стадіях виробництва.

**Рисунок 1 - Зміст категорії «ефективність функціонування підприємства»
(авторське тлумачення)**

Рисунок 2 - Система управління ефективністю та результативністю діяльності організації

Рисунок 3— Принципи оцінювання ефективності функціонування підприємства

Таблиця 1 - Критерії ефективності функціонування підприємства

Автори	Критерій ефективності
П. Мінін; І. Мазур, В. Шапіро, М. Ольдерогге та ін.	Максимізація ринкової вартості підприємства
А. Гатаулін; А. Гончарук; С. Іщук та ін.	Оптимальність використання ресурсного потенціалу підприємства
Г. Савицька; А. Турило, А. Турило; О. Воронін; І. О. Макаренко та ін.	Прибутковість
Л. Суховєєва , Н. Зафіріс; М. Афанасьєв; С. Розенфельд та ін.	Рентабельність
Е. Нілі; Д. Нортон, Р. Каплан; Є. Голубков; Т. Голубєва, І. Колос, Б. Мосенг і Г. Бредрап, Д. Сінк ; Т. Татл, Г. Клейнер та ін.	Багатокритеріальний підхід до ефективності підприємства
А. Воронов, В. Катічев; В. Барінов, А. Синельников; М. Портер; В. Мошнов ; Н. Ведін та ін.	Конкурентоздатність підприємства
Т. Ізотова, А. Суворова та ін.	Стратегічна стійкість (внутрішня і зовнішня)

Таблиця 2 - Порівняльна характеристика концепцій оцінювання ефективності

Характеристики	«Система збалансованих показників»	«Панель управління»	«Призма ефективності»	«Модель Європейського фонду управління якістю»
Аспекти діяльності як об'єкти оцінки	Фінансова діяльність; відносини зі споживачами; організація внутрішніх бізнес-процесів; навчання і розвиток	Відсутність жорсткого визначення аспектів діяльності. Увага приділяється виробничому і фінансовому аспектам	Задоволення потреб зацікавлених сторін; вклад зацікавлених сторін; стратегії для задоволення потреб зацікавлених сторін і підприємства; процеси для реалізації стратегій; можливості для управління процесами	Керівництво; персонал; політика і стратегія; співробітництво і ресурси; процеси; результати діяльності персоналу; взаємодія з покупцями; соціальні результати; ключові показники ефективності діяльності компанії
Види показників	Фінансові і нефінансові, випереджаючі й інерційні	Цільові і функціональні (результативні і факторні)	Фінансові і нефінансові показники, показники внутрішньої і зовнішньої ефективності	Фінансові і нефінансові показники
Зв'язок зі стратегією	Обов'язковий; чітко сформульовані місія і стратегія лежать в основі всіх чотирьох ключових аспектів діяльності	Не є обов'язковим	Обов'язковий, стратегія розробляється виходячи з потреб зацікавлених сторін і підприємства	Обов'язковий
Зв'язок з системами обліку підприємства	Передбачається, але відсутня методика встановлення такого зв'язку між системами	Відсутній, дані відслідковуються в оперативному режимі	Передбачається, але відсутня методика встановлення такого зв'язку	Передбачається, але відсутня методика встановлення такого зв'язку

Таблиця 3 - Виробництво рослинної олії спеціалізованими підприємствами в Україні

Показник	Роки			Відхилення 2016 р. від 2015 р.		Відхилення 2017 р. від 2016 р.	
	2015	2016	2017	абс.	відн., %	абс.	відн., %
Вироблено олії всього, тис. т	3979	4751	5530	772	19	779	16
в т.ч. спеціалізованими підприємствами, тис. т	3838	4598	5463	760	20	865	19
Питома вага спеціалізованих підприємств, %	96	97	99	0	-	2	-

Таблиця 4 - Структура переробки насіння олійних культур в Україні в 2015– 2017 рр.

Сировина	Обсяг переробки, тис. т			Відхилення 2017 р. від 2016		Питома вага в структурі переробки, %		
	Роки					Роки		
	2015	2016	2017	абс.	відн.	2015	2016	2017
Соняшник	8429,3	10156,2	12086,6	1930,5	22,9	87,3	89,7	90,9
Соя	884,4	961,0	1005,0	44,0	5,0	9,2	8,5	7,6
Ріпак	343,9	191,0	194,8	3,8	1,1	3,6	1,7	1,5
Льон	0,7	9,3	14,7	5,5	791,5	0,0	0,1	0,1
Разом	9658,4	11317,4	13301,2	1983,8	20,5	100,0	100,0	100,0

Таблиця 5 - Динаміка виробництва та експорту насіння соняшнику та олії в Україні

Показники	Роки							Відхилення 2017 р. від 2011 р.	
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	абс.	відн., %
Виробництво соняшнику, млн. т	2,3	4,3	4,7	5,3	4,2	6,5	6,4	4,1	183
Експорт соняшнику, млн. т	0,6	0,9	0,0	0,2	0,4	0,1	0,7	0,2	26
Питома вага обсягів експортованого насіння соняшнику в структурі виробництва, %	26,0	20,4	0,8	4,3	8,8	1,5	11,4	-14,6	-
Виробництво соняшникової олії, тис. т	0,7	1,2	1,3	1,9	2,0	1,7	2,7	2,0	300
Експорт олії, млн. т	0,5	0,9	0,9	1,6	1,9	1,4	2,3	1,9	400
Питома вага обсягів експорту соняшникової олії в структурі виробництва, %	69,1	77,3	68,4	84,2	95,0	78,0	85,7	16,6	-

Таблиця 6 - Показник економічної рентабельності підприємств олійно-жирової галузі

Підприємство	Рівень економічної рентабельності підприємства, %		
	2015 р.	2016 р.	2017 р.
ПрАТ «Запорізький ОЖК»	8,90	-	14,05
ПрАТ «Вінницький ОЖК»	0,02	0,01	-
ПрАТ «Чернівецький ОЖК»	0,33	0,06	-
ПрАТ «Пологівський ОЕЗ»	12,90	-	0,99
ПрАТ «Полтавський ОЕЗ»- Кернел Груп	-	3,03	3,75
ПрАТ «Дніпропетровський ОЕЗ»	6,35	6,96	5,20
ПрАТ «Кропивницький ОЕЗ»	-	6,16	10,85

Таблиця 7– Показники майнового стану ПрАТ «Вінницький олійно-жировий комбінат»

Показники	Роки			Відхилення 2016 р. від 2015 р.		Відхилення 2017р. від 2016 р.	
	2015	2016	2017	абс.	відн.	абс.	відн.
Оборотні виробничі активи, тис. грн.	211456,50	290561,50	206362,00	79105,00	37,41	-84199,50	-28,98
Оборотні активи, тис.грн.	547827,50	1041608,50	1154988,00	493781,00	90,13	113379,50	10,89
Первісна вартість основних засобів, тис. грн.	2498381,00	3576425,00	3904737,00	1078044,00	43,15	328312,00	9,18
Знос, тис. грн	40208,50	71877,50	155161,00	31669,00	78,76	83283,50	115,87
Залишкова вартість основних засобів, тис. грн.	2458172,50	3504547,50	3749576,00	1046375,00	42,57	245028,50	6,99
Немобільні активи, тис. грн.	2519776,00	3627336,00	3886066,50	1107560,00	43,95	258730,50	7,13
Активи, тис. грн.	3067603,50	4668944,50	5041054,50	1601341,00	52,20	372110,00	7,97
Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах	0,39	0,28	0,18	-0,11	-27,73	-0,10	-35,95
Частка основних засобів в активах	0,80	0,75	0,74	-0,05	-6,33	-0,01	-0,91
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,02	0,02	0,04	0,00	24,88	0,02	97,72
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,45	0,30	0,08	-0,70	-69,86	-0,22	-72,11
Коефіцієнт мобільності активів	0,22	0,29	0,30	0,07	32,08	0,01	3,50

Таблиця 8 – Динаміка основних економічних показників діяльності підприємства ПрАТ «Вінницький олійно-жировий комбінат»

Показники	Роки			Відхилення			
				2016 р. від 2015 р.		2017 р. від 2016 р.	
	2015	2016	2017	абс.	відн.	абс.	відн.
1. Активи підприємства, тис. грн	3067603,50	4668944,50	5041054,50	1601341	52	372110	8
2. Необоротні активи, тис. грн	2519776,00	3627336,00	0,00	1107560	44	-3627336	-100
3. Оборотні активи, тис. грн	547827,50	1041608,50	1154988,00	493781	90	113380	11
4. Власний капітал, тис. грн	1657858,50	2558742,00	2764823,00	900884	54	206081	8
5. Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис. грн.	716939,50	810522,50	819205,50	93583	13	8683	1
6. Поточні зобов'язання і забезпечення	692805,50	1299680,00	1457026,00	606875	88	157346	12
7. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	1764925,00	3477999,00	3610471,00	1713074	97	132472	4
8. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	1376600,00	3138712,00	3452064,00	1762112	128	313352	10
9. Валовий прибуток, тис. грн	339287,00	388325,00	158407,00	49038	14	-229918	-59
10. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	182170,00	323287,00	-44784,00	141117	77	-368071	-114
11. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн	2664,00	1966,00	-88551,00	-698	-26	-90517	-4604
12. Чистий прибуток, тис. грн	570,00	387,00	-72667,00	-183	-32	-73054	-18877
13. Чисельність персоналу, осіб	877,00	882,00	910,00	5	1	28	3
14. Коефіцієнт покриття	0,7907	0,8014	0,7927	0	1	0	-1
15. Коефіцієнт фінансової автономії	0,5404	0,5480	0,5485	0	1	0	0
16. Коефіцієнт рентабельності активів	0,0002	0,0001	-0,0144	0	-55	0	-17491
17. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,0003	0,0002	-0,0263	0	-56	0	-17477
18. Коефіцієнт рентабельності продукції	0,1032	0,0930	-0,0124	0	-10	0	-113
19. Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,0003	0,0001	-0,0201	0	-66	0	-18188
20. Коефіцієнт оборотності власного капіталу, об.	1,0646	1,3593	1,3059	0	28	0	-4
21. Робочий капітал	-144978,00	-258071,50	-302038,00	-113094	78	-43967	17
22. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0160	0,0268	0,0182	0	68	0	-32

Таблиця 9 — Показники ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві
 ПрАТ «Вінницький олійно-жировий комбінат»

Показник	Роки			Відхилення 2016 від 2015		Відхилення 2017 від 2016	
	2015	2016	2017	абс.	відн.	абс.	відн.
Обсяг реалізованої продукції, тис. грн.	285368,00	1764925,00	3477999,00	1479557,00	518,47	1713074,00	97,06
Матеріальні витрати на виробництво продукції, тис. грн.	93303,00	1220930,00	2704128,00	1127627,00	1208,56	1483198,00	121,48
Виробнича собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	180358,00	1376600,00	3178712,00	1196242,00	663,26	1802112,00	130,91
Виробничі матеріальні запаси, тис. грн.	21782,00	211456,50	290561,50	189674,50	870,79	79105,00	37,41
Матеріалоємність, грн.	0,33	0,69	0,78	0,36	111,58	0,09	12,39
Матеріаловіддача, грн.	3,06	1,45	1,29	-1,61	-52,74	-0,16	-11,03
Питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції, %	51,73	88,69	85,07	36,96	71,44	-3,62	-4,08
Оборотність виробничих матеріальних запасів, разів	8,28	6,51	10,94	-1,77	-21,38	4,43	68,05
Тривалість одного обороту виробничих матеріальних запасів, днів	43,48	55,30	32,91	11,82	27,19	-22,39	-40,49

Рентабельність власного капіталу: чистий прибуток/Середня вартість власного капіталу

Рентабельність активів: Чистий прибуток/Середня вартість активів

Лeverедж: Середня вартість активів/Середня вартість власного капіталу

Чиста маржа: Чистий прибуток/Виручка

Оборотність активів: Виручка/Середня вартість активів

Податковий тиск: Чистий прибуток/Прибуток до оподаткування і до сплати відсотків

Відсотковий тиск: Прибуток до оподаткування і до сплати відсотків/Прибуток до оподаткування

Маржа до оподаткування: Прибуток до оподаткування/Виручка

Рисунок 4 — Декомпозиція показника рентабельності власного капіталу за методом Du Pont

Таблиця 10 — Рентабельність власного капіталу підприємства «ПрАТ «Вінницький олійно-жировий комбінат»

Показник	Станом на 31.12.2016	Станом на 31.12.2015
Рентабельність власного капіталу	0,0002	0,0003
Податковий тиск	0,0017	0,1399
Відсотковий тиск	1,2202	1,5293
Маржа до оподаткування	0,0529	0,0015
Оборотність активів	0,7448	0,5753
Лeverедж	1,8291	1,8503
Рентабельність власного капіталу (Перевірка)	0,0002	0,0003

Рисунок 5 - Методика оцінки ефективності функціонування підприємства

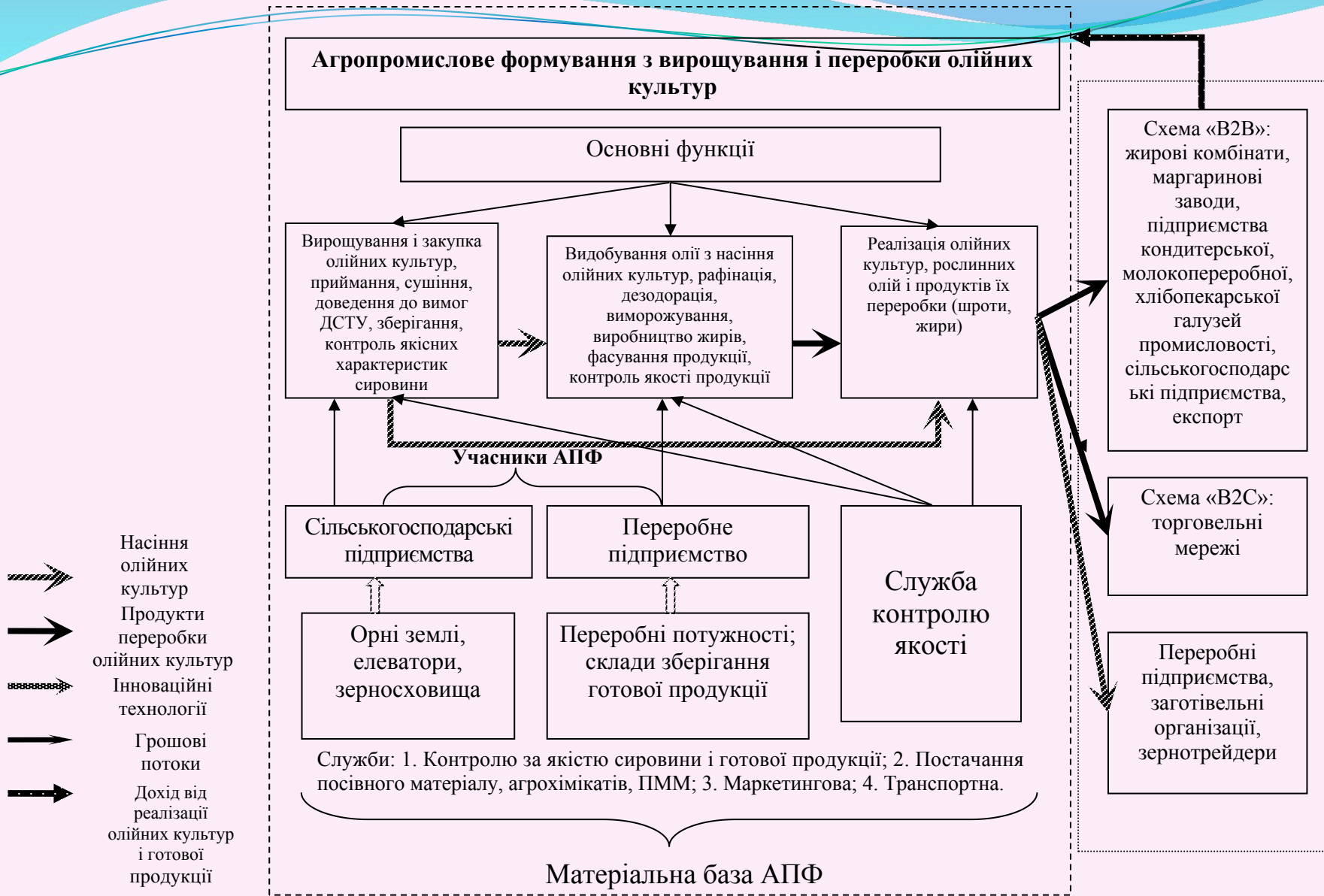

Рисунок 6 - Структура і механізм функціонування АПФ з переробки насіння олійних культур

Таблиця 11 — Розподіл виручки від реалізації готової продукції

Показник	Значення
Потужності з переробки насіння соняшнику, т	220 500,00
Тривалість сезону переробки, днів	315,00
Нормативне виробництво олії за 43 % біологічної олійності і коефіцієнта вилучення олії 0,95; т	90 074,30
Повна собівартість переробки 1 т соняшнику, грн. (без ПДВ)	610,00
Нормативні витрати на переробку 220 500 т соняшнику, тис. грн.	134 505,00
в т. ч. змінні витрати, тис. грн.	69 942,60
постійні витрати, тис. грн.	64 562,40
Змінні витрати на 1 т соняшnikової олії, грн.	737,81
Змінні витрати на весь обсяг випуску соняшnikової олії, тис. грн.	66 457,72
Нормативні витрати на випуск всього обсягу соняшnikової олії без врахування вартості сировини, тис. грн.	127 802,82
Співвідношення змінних і постійних витрат при переробці соняшнику (коефіцієнт завантаження потужностей — 100 %)	52:48
Повна собівартість 1 т насіння соняшника, грн.	7 250,00
Нормативні витрати сільськогосподарських підприємств сировинної зони на виробництво 220 500 т сировини, тис. грн.	1 598 625,00
в т. ч. змінні витрати, тис. грн.	1 119 037,500
Змінні витрати на 1 т соняшnikового насіння, грн.	475 075,000
постійні витрати, тис. грн.	479 587,500
Співвідношення змінних і постійних витрат при вирощуванні соняшника	70:30
Сукупні витрати агропромислової системи на виробництво соняшnikової олії, тис. грн.	1 726 427,820
Співвідношення нормативних витрат учасників інтеграції: сільськогосподарських підприємств і ПрАТ «ВОЖК»	87:13
Ціна реалізації 1 т соняшnikової олії нерафінованої грн. (без ПДВ)	21 533,00
Виручка від реалізації виготовленої олії, тис. грн.	2 041 651,395
в т. ч.	1 776 236,713
виручка сільськогосподарських товаровиробників, тис. грн.	
виручка ПрАТ «ВОЖК», тис. грн.	265 414,681

Таблиця 12 — Маржинальний аналіз переробки соняшнику в рамках інтеграційної схеми співпраці між
 ПрАТ «Вінницький олійно-жировий комбінат»

Показники	В умовах дезінтеграції, (2015- 2017 рр.)	В умовах інтеграції
1	2	3
Виробництво соняшnikової олії, т	57505,00	90074
Обсяг переробки насіння соняшника, т.	129797,00	220500
Вихід готової продукції, %	43,30	45,1
Фактичні втрати олії у виробництві, %	1,05	0,90
Коефіцієнт використання виробничих потужностей, %	58,00	90
Втрати олії у виробництві за нормами, %	1,05	1,05
Реалізовано продукції, т	129 797,00	220 500,00
Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	81 416,50	127 802,82
в т. ч. змінні витрати, тис. грн.	32 566,00	66 457,72
Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	27 627,30	265 414,681
Маржинальний дохід, всього тис. грн.	190 606,40	198 956,961
Маржинальний дохід на 1 т переробленого насіння соняшника, грн.	0,15	902, 30
Безбитковий обсяг переробки насіння соняшника, т	87503,60	155 647, 00
Безбитковий обсяг переробки насіння соняшника, тис. грн.	14 438,10	52 376,90
Зона безпеки, грн.	42 293,40	213 038,68
Зона безпеки, %	35,60	80

Таблиця 13 — Економічний ефект від впровадження інтеграційної схеми співпраці для ПрАТ «Вінницький олійно-жировий комбінат»

Сільськогосподарські товаровиробники	ПрАТ «Вінницький олійно-жировий комбінат»
Прибуток за умови реалізації інтеграційної схеми співпраці, тис. грн.	
256 984,4	33 776 ,7
Прибуток до реалізації інтеграційної схеми співпраці, тис. грн.	
176 400,0	4 321,5
Економічний ефект від реалізації інтеграційної схеми співпраці, тис. грн.	
80 584,4	29 455,2

Таблиця 14 - Економічний ефект від впровадження інтеграційної схеми співпраці між сільськогосподарськими підприємствами Вінницької області і ПАТ «ВОЖК»

Сільськогосподарські товаровиробники	ПАТ «ВОЖК»
Прибуток за умови реалізації інтеграційної схеми співпраці, тис. грн.	
256 984,4	33 776 ,7
Прибуток до реалізації інтеграційної схеми співпраці, грн.	
176 400,0	4 321,5
Економічний ефект від реалізації інтеграційної схеми співпраці, грн.	
80 584,4	29 455,2